

بِسْمِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الدرايه

زين الدين على العاملی (شهيد ثانی)

ترجمه

سيد حسام الدين حسيني

نشر تراوا
۱۳۸۵

شهید ثانی زین الدین بن علی ، - ۹۱۱-۹۶۵ ق

[الدرایه. فارسی]

الدرایه / تالیف ، زین الدین بن علی العاملی (شهید ثانی) ، ترجمه حسام الدین حسینی . -- اهواز : تراوا ، ۱۳۸۵
۴۷ ص .

ISBN : ۹۶۴-۸۳۴۴-۲۶-۲

فهرست نویسی بر اساس اطلاعات فیبا .

۱ . حدیث -- علم الدرایه . الف . حسینی ، حسام الدین ، ۱۳۴۵ - ، مترجم . ب . تراوا ج . عنوان : الدرایه .
فارسی .

۲۹۷/۲۶

BP ۱۰۸/۵/ ش ۹۵۴۰۴۱

۱۳۸۵

۱۷۹۵۸ - ۸۵ م

کتابخانه ملی ایران

الدرایه

مؤلف: زین الدین بن علی العاملی (شهید ثانی)

ترجمه: حسام الدین حسینی

ناشر: تراوا

طرح روی جلد: هادی مدرس نیا

صفحه آرای: نشر تراوا

نوبت چاپ: اول ۱۳۸۵

تیراژ: ۱۰۰۰ جلد

چاپ: عمران لیتوگرافی: آران

شابک: ۹۶۴-۸۳۴۴-۲۶-۲

اهواز: کیانپارس خیابان نهم پلاک ۱۲۸

نمبر: ۰۶۱۱-۳۳۸۳۷۳۴-۰۶۱۱ همراه: ۰۹۱۶۱۱۳۶۷۸۵

taravapublication@yahoo.com

حق چاپ و نشر مخصوص ناشر است.

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱	مقدمه
۱	مسأله اول : خبر و حدیث
۲	مساله دوم : متن و سند
۲	مساله سوم : اقسام خبر
۳	مساله چهارم : خبر متواتر
۵	خبر واحد و اقسام آن
۶	مساله پنجم
۷	مساله ششم
۹	بخش اول : اقسام حدیث
۹	اول : صحیح
۱۰	دوم : حسن
۱۱	سوم : موثق
۱۲	چهارم : ضعیف
۱۴	صفات مشترک احادیث
۱۹	انواع حدیث ضعیف
۲۳	بخش دوم : کسی که روایتش پذیرفته است یا پذیرفته نیست

۲۹ بخش سوم : در طرق تحمل و دریافت حدیث و نقل آن

۲۹ فصل اول : شایستگی راوی در تحمل حدیث

۳۰ فصل دوم : طرق تحمل حدیث

۳۳ فصل سوم : کیفیت روایت حدیث

۳۴ تقطیع حدیث

۳۷ بخش چهارم : در مورد بعضی از اصطلاحات که مربوط به اسامی
راویان و طبقات آنها است

خدایا ترا در پرداختن به علم درایه الحدیث و روایه الحدیث ستایش می‌کنیم و از تو تا پایان کار یاری شایسته را طلب می‌کنیم، و بر پیامبرت محمد (صلی الله علیه و آله) آن نجات بخش انسان ها از گمراهی، و آن راهنمای راه هدایت درود و صلوات، و بر خاندان و یارانش درود بی پایان می‌فرستیم.

این کتاب خلاصه‌ای از علم درایه الحدیث و بیان اصطلاحات آن است که دارای یک مقدمه و چهار بخش است.

مقدمه :

« بیان اصول و اصطلاحات علم درایه الحدیث که شامل چند مسأله است » :

مسأله اول : خبر و حدیث

خبر و حدیث در علم درایه به یک معنی است و آن عبارت از سخنی است که حکایت از گفتار، کردار یا امضاء و تقریر معصوم علیه السلام کند^۱. البته گاهی حدیث به روایات نقل شده از معصوم علیه السلام و خبر به روایات نقل شده از غیر معصوم علیه السلام تعریف شده است (و اختصاص یافته است) و اثر را بطور مطلق اعم از آن دو دانسته‌اند.

۱ - اهل سنت خبر را سخنی می‌دانند که شامل گفتار پیامبر (ع) و اصحاب و تابعین باشد.

مسئله دوم: متن و سند

متن: لفظ حدیث را در صورتی که بر معنایی دلالت کند، متن

گویند.

سند: طریقه یا سلسلهٔ راویان حدیث را سند گویند

اسناد: نسبت دادن حدیث به گوینده آن را گویند، چه پیامبر باشد،

چه امام معصوم (ع) و چه غیر آن دو.

مسئله سوم: اقسام خبر

خبر: سخنی است که بدون در نظر گرفتن صحت و سقم کلام راوی،

احتمال صدق یا کذب داشته باشد، پس هر خبری فی نفسه یا صادق است یا

کاذب. و صدق و کذب خبر به واسطهٔ اموری شناخته می‌شود که از ذات خبر

خارج هستند مانند موارد زیر:

الف - در موردی که صدق خبر بالضروره معلوم و قطعی باشد، مانند

خبر متواتر، یا خبری که در آن شکی نباشد مانند خبر دادن از وجود مکه.

ب - در موردی که صدق خبر با دقت نظر و شناخت قطعی شود

ولی صدق آن بالضروره نباشد، مانند خبری که از خدای متعال یا

پیامبر (صلی الله و علیه و آله) یا امام (علیه السلام) نقل شود یا خبری که از جهت معنی، متواتر (معنوی) است یا خبری که به واسطه قرینه های فراوان، صدقش قطعی شود یا اموری از این نوع و خبر کاذب نیز مشمول این موارد می شود، البته گاهی خبر هم دلالت بر صدق دارد و هم کذب و همچنان که در اکثر اخبار دیده می شود راهی برای شناخت صدق و راستی آنها نیست.

مسأله چهارم: تقسیم دیگر

خبر بطور مطلق چه صدقش معلوم باشد یا نباشد بر دو قسم است :

۱- خبر متواتر: آن خبری است که راویانش آنچنان زیاد باشند که

بطور معمول همدستی آنها بر دروغگویی محال باشد و این امر باید در تمام

طبقات راویان موجود باشد چه در اول آن باشد یا وسط و یا آخر آن. و

همچنان که بعضی گفته اند شرط تواتر، تعداد خاصی از راویان نیست؛ بلکه

تنها در صورتی تواتر خبر معلوم می شود که دارای شرایط زیر باشد :

الف - شنونده خبر تا پیش از شنیدن آن از محتوای خبر آگاهی

نداشته باشد والا تحصیل حاصل خواهد شد.^۱

ب - در ذهن شنونده خبر^۲، شبهه‌ای که نفی کننده تواتر است

نباشد.

ج - راویان به واسطه حس (شنیدن و دیدن) خبر را دریافتی باشند

نه از روی حدس و استدلال عقلی.^۳

تواتر لفظی^۴ در احکام شریعت بسیار تحقق دارد مانند: فریضة نماز

و تعداد رکعتهای آن، روزه، و حج و مانند آنها. تواتر لفظی در احادیث خاص

(غیر از احکام) بسیار کم است، اگرچه این نوع از احادیث دارای تواتر

معنوی باشند^۵، و حدیث «إِنَّمَا الْأَعْمَالُ بِالنِّيَّاتِ» اگر چه تعداد راویانش در

حدّ تواتر یا بیش از آن باشد جزء تواتر مصطلح شمرده نمی‌شود، چون تواتر

در این حدیث از وسط سلسله سند تا آخر آن حاصل شده است ولی آنچنان

۱ - چون تواتر علم آواراست و اگر شنونده خود عالم به مضمون خبر باشد، علم او به طریقی غیر از طریق تواتر حاصل شده است.

۲ - مثلاً شنونده نسبت به صحت خبر شک داشته باشد یا به آن اعتقادی نداشته باشد.

۳ - چون تکیه حدس و گمان و استدلال عقلی بر گمان است و ان الظن لا یغنی عن الحق شیئاً.

۴ - تواتر لفظی عبارت از آن است که حدیث در تمامی طبقات راویان بالفظ واحد بیان شود.

۵ - تواتر معنوی عبارت از آن است که حدیث در تمامی طبقات راویان بالفظ مختلف امامتای واحد بیان شود.

که گفته شد شرط تواتر، کثرت تعداد راویان در همه طبقات است و اکثر احادیثی که بر آنها ادعای تواتر می‌شود از این قبیل هستند.

۲- خبر واحد: آن خبری است که تعداد راویانش به حدّ تواتر نرسد و برچند قسم است:

الف - مستفیض: خبری است که راویانش در همه طبقات از دو یا سه نفر بیشتر باشد که به آن مشهور نیز می‌گویند و در مواردی بین آنها فرق قائل شده‌اند، بدینگونه که حدیث مستفیض، حدیثی است که در تمام طبقات، راویانش بطور یکسان از دو یا سه نفر بیشترند اما در حدیث مشهور ممکن است طبقات راویان دارای شرط مذکور باشند یا نباشند (یعنی اعم است).

ب - غریب: حدیثی که تنها یک راوی آنرا نقل کرده باشد.

ج - مقبول: حدیثی که علماء آنرا پذیرفته‌اند و به آن عمل کرده‌اند.

د - مردود: حدیثی است که به جهت مانعی (ایراد و اشکالی) که در راوی وجود دارد یا به سبب اشکالاتی که در متن روایت وجود دارد علماء به آن عمل نمی‌کنند.

هـ - المشتبه: حدیثی که چون راوی‌اش (از نظر ایمان و عقیده و

...) ضعف دارد مورد شبهه و ایراد واقع می‌شود.

مسأله پنجم:

چون ممکن است اخباری نزد مردم باشد که هنوز بدست ما نرسیده است نمی‌توان تعداد اخبار را منحصر و معین کرد و اگر کسی این اخبار را به تعداد معینی بداند (همچنان که بعضی از اهل سنت گفته‌اند) قضاوت آنها بر حسب آن روایاتی است که به دست آنها رسیده است نه همه آنها.

و برخی از پیشینیان، احادیث به دست آمده از معصومین (ع) را در چهارصد کتاب به نام «اصول»^۱ جمع‌آوری کرده‌اند مانند اصل جمیل بن درّاج و اصل زراره و ...

و بعضی از استادان و مشایخ حدیث ما، اقدام به جمع و نظم و ترتیب تقریباً کاملی از اینگونه روایات در کتبی خاص، کرده‌اند و بهترین

۱ - اصل در اصطلاح محدثین مکتب اهل بیت، کتابی را گویند که مصنف احادیث آنرا از معصوم یا به نقل راوی از معصوم روایت کند و شامل احادیثی که از کتب حدیث نقل شده نمی‌شود و مشهور است که تعداد آنها چهارصد اصل می‌باشد که مؤلفین آنها از اصحاب امام صادق (ع) و یا اصحاب امام صادق (ع) و امام کاظم (ع) بوده‌اند.

آنها کتب اربعه است که در این دوران مدار بحث علماء و محدثین می‌باشند که عبارتند از :

۱- کافی : از محمد بن یعقوب کلینی (متوفی ۳۲۹ هـ.ق) که اصناف متعددی از احادیث را در این کتاب جمع نموده است.

۲- من لا یحضره الفقیه : از ابوجعفر محمد بن علی بن بابویه قمی (متوفی ۳۸۱ هـ.ق) که در این کتاب اصول احادیث احکام را جمع نموده است.

۳ و ۴- تهذیب و استبصار : از شیخ ابوجعفر محمد بن حسن طوسی (متوفی ۴۶۰ هـ.ق) که تنها احادیث مربوط به احکام را جمع آوری کرده است.

مسأله ششم :

در علم درایه در موارد اندکی از متن حدیث و موارد دلالت آن بحث می‌شود و به جای آن به بیان جهات قوت و ضعف حدیث یا اوصافی که به توضیح صفات و خصوصیات راویان از قبیل: عدالت و ضبط (امانت‌دار بودن) و ایمان (شیعه بودن) پرداخته می‌شود و یا به اموری چون بررسی سند

حدیث از جهت اتصال، انقطاع یا ارسال پرداخته می‌شود، بنابراین در علم درایه لازم است که مباحث زیر مطرح شود :

- ۱- بررسی انواع حدیث مانند : حسن، صحیح، موثق و مانند آنها.
 - ۲- بیان چگونگی جرح (خدشه‌دار نمودن) و تعدیل (مبرائ نمودن از عیب) راویان.
 - ۳- بررسی چگونگی دریافت حدیث و طرق تحمل آن چون: قرائت، سماع، اجازه و مانند آنها.
 - ۴- بررسی بعضی از اصطلاحات وارده در اسم‌های راویان و طبقات آنها.
- پس در این رابطه چهار بخش پدید می‌آید :
- اول : در بیان اقسام حدیث
- دوم : در بیان شرایط پذیرفتن احادیث راویان
- سوم : راههای دریافت حدیث و چگونگی روایت حدیث.
- چهارم : در بیان اسامی رجال حدیث و طبقات آنان.
- پس از پایان مقدمه اکنون به بیان ابواب (بخش‌های) کتاب به شرحی که می‌آید می‌پردازیم: